Utdrag fra revisors risiko- og vesentlighetsvurdering (ROV)
(revidert etter KU-møte 14.02.2023)

Informasjonssikkerhet og personvern

Informasjonssikkerhet

Sannsynligheten for ondsinnede handlinger mot IKT-systemer er økende i samfunnet. Kommunene er komplekse organisasjoner som er avhengig av IKT på de fleste områder. Hvis IKT-systemet rammes av en hendelse som setter det ut av funksjon, er konsekvensen at kommunens virksomhet blir skadelidende på ulike måter. Økende grad av digitalisering gir effektive løsninger, men det er sannsynlig at bevisstheten omkring IKT-sikkerhet ikke er til stede i hele organisasjonen, med eksempelvis den konsekvens at brukere trykker på en lenke som gir uvedkommende tilganger. IKT-sikkerhet er relatert til personvernforordningen og håndtering av personopplysninger, eksempelvis med den konsekvens at personopplysninger kommer på avveie. Fosen IKT er Fosen-kommunenes valgte tjenestesenter for felles IKT-tjenester i Fosen-samarbeidet. De har ansvaret for å bygge opp og drifte felles IKT-infrastruktur og felles sentraliserte løsninger.

Datatilsynet hadde i 2023 tilsyn i mange kommuner, deriblant Osen, ved brevkontroll vedr etterlevelse av regelverkets krav til personopplysningssikkerhet. Datatilsynet gjorde ikke kvalitative vurderinger av besvarelsene og fokuserte på å gi veiledning knyttet til temaet.

Taushetsplikt og personvern

Revisor erfarer at flere kommuner ønsker å øke det tverrfaglige samarbeidet rundt barn i kommunene, noe som i utgangspunktet er veldig bra.. Dette kan øke sannsynligheten for at personvern og taushetsplikt ikke blir ivaretatt. Tydelige retningslinjer og rutiner for ivaretakelse av personvern og taushetsplikt er viktig for å redusere konsekvenser som kan oppstå som følge av tverrfaglig samarbeid. Brudd på personvern og taushetsplikt kan får store konsekvenser for den enkelte person og økonomiske og omdømmemessige konsekvenser for kommunen.

Helseplattformen

Helseplattformen AS er under innføring i flere kommuner, og skal innføres i Osen kommune i 2025. Helseplattformen AS er en felles elektronisk pasientjournal og pasientadministrativt system for hele helsetjenesten i Midt-Norge. Informasjonsflyt mellom helseforetaket og kommunene har vært utfordrende etter innføring av Helseplattformen.

Kommunen har et eget ansvar for å sikre at løsningen de har anskaffet ivaretar personvernet, at den fungerer godt nok for helsepersonellet og andre brukere, og at løsningen ikke gir uønskede konsekvenser tjenestemottakere og pasienter.

Innføringen av Helseplattformen viser at en del kommuner har hatt problemer, og at innføringen har vært mer krevende enn forventet. Blant annet er det kjent at det har vært svikt i tjenester, pasientbehandling og håndtering av personvern. Svikt i legemiddelhåndtering og meldingsutveksling kan ha store konsekvenser for pasientene.

Beredskap og samfunnssikkerhet

ROS og beredskap

Formålet med sivilbeskyttelsesloven er å beskytte liv, helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur. Sivilbeskyttelsesloven § 14 krever at kommunen skal utarbeide en helhetlig ROS (risiko- og sårbarhetsanalyse) og § 15 sier at det skal utarbeides en beredskapsplan basert på ROS. Kommunen står overfor ulike potensielle utfordringer og hendelser, som det bør tas høyde for i ROS. Det er et krav at beredskapsplanen skal være oppdatert og revideres minimum en gang per år, samt at kommunen skal sørge for at planen jevnlig blir øvet. Loven stiller også krav til beredskapsplanens innhold, blant annet kriseledelse og varslingslister. Ulike utfordringer og hendelser vil også oppstå i framtida. ROS og beredskapsarbeidet er et tiltak for å redusere mulige konsekvenser av hendelser.

Formålet med helseberedskapsloven er å sørge for at helsevesenet har de rettighetene de trenger for å verne befolkningens liv og helse under kriser og krig. Loven gir kommunen plikt til å utarbeide beredskapsplaner for de områder de har ansvar for. Eksempelvis gjelder dette folkehelseloven.

På kommunetrappa for 2019, som gir indikasjon på hvor godt kommunene i Trøndelag arbeider med samfunnssikkerhet og beredskap, oppnådde Osen kommune 28,5-32 poeng av 37 mulige. Helhetlig ROS-analyse ble vedtatt i kommunestyret januar 2021. Plan for kommunal kriseledelse ble vedtatt i 2020 og sist ajourført i 2023. I planen fremgår det at kommunen har utarbeidet helseberedskapsplan og smitteberedskapsplan.

Klima og miljø

Klima og miljø gir kommunene ulike utfordringer innenfor teknisk sektor, eksempelvis utfordringer som følge av ekstremvær. Det kan være ulik vekting av klima- og miljøhensyn, samt potensiale for motstrid mellom ulike hensyn som klima- og miljø, samiske rettigheter, jordvern og behovet for samfunnsutvikling. Klima- og miljøplanleggingen har innvirkning på annet planverk og har betydning for sektorovergripende forvaltning, blant annet i arealplanlegging, beredskap knyttet til infrastruktur, vann- og avløpsforvaltning og drift og vedlikehold av kommunal eiendom. Kommunen kan bli stilt til ansvar dersom klima- og miljøhensyn ikke blir hensyntatt blant annet i arealplanlegging og byggesaksbehandling. Bærekraftsmålene sammen med de mer kjente områdene som klima og miljø stiller krav til kommunene på mange områder, eksempelvis materialgjenvinning, omstilling i næringslivet og håndtering av et mer utfordrende klima.

Økonomisk bærekraft

Økonomisk bærekraft

Generelt innebærer en bærekraftig økonomi at kommunen må ha evne til å holde stabil tjenesteproduksjon over tid. Denne evnen kan måles gjennom størrelsen på kommunens netto driftsresultat, lånegjeld og disposisjonsfond. Driftsresultatet viser om kommunen klarer å frigjøre driftsmidler til investeringsformål, og dermed om det er mulig å fornye bygninger og anlegg uten at lånegjelden øker mer enn inntektene. I motsatt fall må en økende andel av inntektene brukes til å betjene gjelden i stedet for å gå til tjenesteyting. Konsekvensene blir dermed selvforsterkende, og før eller siden må kommunen kutte på bevilgninger til tjenesteproduksjon. Samtidig øker risikoen for at rentesjokk kan få store økonomiske konsekvenser.

Kommunene er pålagt å fastsette finansielle måltall å styre etter. Risikoen for å komme i et økonomisk uføre kan reduseres ved å fastsette tydelige og konkrete regler for hvordan kommunedirektør og kommunestyre skal forholde seg til de vedtatte måltallene når økonomiplanen skal behandles.

Osen kommune har hatt utvikling i netto driftsresultat fra 5,1% i 2020, 3,1% i 2021 og 7,6% i 2022. Kommunen har fått litt mer midler på grunn av at noen andre indikatorer tillagt vekt og de har produksjonsavgift ifht havbruk og vindmøller, som vil gi større inntekter fremover. Tradisjonelt har dette medført at Osen har hatt grei økonomi. Grunnrenteskatten som kommer i slutten av året vil medføre bra økning. Politikk ifht havbruk påvirker økonomien samt eventuell forlengelse av kystriksveien.

Osen kommune har utfordring mht eldre befolkning og innbyggertallet, pr juli hadde de 905 innbyggere og det forventes lavere innbyggerantall fremover. Osen må levere samme tjenester som større kommuner. Økonomien setter ikke stopper for å levere gode tjenester og de må utnytte de tilgjengelige ressursene på riktig måte. På de fleste områdene går det greitt, men de må bli mer robust og fleksibel og ikke ha tette skott mellom sektorene. Liten kommuneøkonomi er sårbar for kostnadskrevende tjenester, for eksempel tiltak innen helsesektoren. I tertialrapport 2 2023 skriver kommunedirektøren at det for 2023 prognoseres med et underskudd på 10 mill kr, hvor kostnadskrevende tjenester utgjør 6 mill kr. Kommunen har hatt prosess i organisasjonen med kartlegging av innsparingsmuligheter/handlingsrom, for eksempel eiendomsskatt.

Bærekraft

Bærekraft

FNs bærekraftsmål angir viktige mål for felles retning i samfunnsutviklingen, globalt, nasjonalt og lokalt. Bærekraftsmålene berører alle deler av en kommunes virksomhet. Manglende lokalt arbeid for bærekraftsmålene kan medføre feil tiltak og feil utvikling på mange kommunale virksomhetsområder med hensyn til en bærekraftig utvikling. Konsekvensene kan eksempelvis være økende fattigdom, mangel på rent vann, ødeleggelser av hav og landressurser, større ulikheter, fallende sysselsetting og fallende økonomisk vekst. Systematisk arbeid med bærekraftsmålene kan føre til en positiv utvikling på de samme områdene.

Kommuner er viktig for å realisere bærekraftsmålene (Meld. St 40, 2020-2021). Regjeringen forventer at fylkeskommuner og kommuner legger FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen. Miljø ble tidlig satt på dagsorden og er en forløper til bærekraftsmålene. *Stopp klimaendringene* er det trettende bærekraftsmålet. Den enkelte kommune har fram til nå i varierende grad vært opptatt av klima og miljø.

Osen kommune har en klima- og energiplan som ble vedtatt i 2019 og har ifølge kommunedirektør installert varmestyringssystem på rådhuset, sykehjemmet og skoler/barnehager, samt satt opp el-ladepunkter ved rådhuset, skolen og bensinstasjonen. Nyansatt kommunedirektør sier hun kjenner til bærekraftsfeltet ganske godt og at arbeidet skal tilpasses virksomheten. I arbeidet med kommunens nye all-aktivitetshus ser de også på dette ifht oppvarming og styring av denne, olje og pellets. Frem til det foreligger noen mal vil hun rapportere på allerede foreliggende statistikk og det skal tas med deler i ny samfunnsdel. I vedtatt planprogram -kommuneplanens samfunnsdel til 2031 - er FNs bærekraftsmål omtalt og konkretisert.

Klima og miljø

Klima og miljø gir kommunene ulike utfordringer innenfor teknisk sektor, eksempelvis utfordringer som følge av ekstremvær. Det kan være ulik vekting av klima- og miljøhensyn, samt potensiale for motstrid mellom ulike hensyn som klima- og miljø, samiske rettigheter, jordvern og behovet for samfunnsutvikling. Klima- og miljøplanleggingen har innvirkning på annet planverk og har betydning for sektorovergripende forvaltning, blant annet i arealplanlegging, beredskap knyttet til infrastruktur, vann- og avløpsforvaltning og drift og vedlikehold av kommunal eiendom. Kommunen kan bli stilt til ansvar dersom klima- og miljøhensyn ikke blir hensyntatt blant annet i arealplanlegging og byggesaksbehandling. Bærekraftsmålene sammen med de mer kjente områdene som klima og miljø stiller krav til kommunene på mange områder, eksempelvis materialgjenvinning, omstilling i næringslivet og håndtering av et mer utfordrende klima.

Planarbeid

Planprosessene driver de kommunale tjenestene fremover, og oppstiller rammene for kommunens samfunns-, areal og næringsutvikling. Planarbeidet utfordrer dynamikken mellom regelverket, statlige føringer og forholdet til det lokale handlingsrommet. Målsettinger i planverket er ofte lite konkrete, målbare og tidsbestemte, noe som gjør det vanskelig å evaluere måloppnåelsen i etterkant. Ivaretakelse av bærekraftsmål i planarbeidet står sentralt og fordrer god tverrsektoriell samhandling. Manglende oppdatering av planverket,

eksempelvis planstrategi, samfunnsplan og arealplan får konsekvenser for tiltakshavere og saksbehandlingen i kommunen. Eldre og utdaterte areal- og reguleringsplaner kan føre til et økt antall dispensasjonssøknader, noe som i sin tur øker den kommunale ressursbruken og fører til lengre saksbehandlingstider. Administrasjonen og politisk nivå kan vekte hensyn ulikt i spørsmålet om dispensasjoner, noe som kan både kan føre til at tilnærmet like saker får ulike utfall og at beslutningen skaper presedens for nye saker.

Arbeidsmiljø

Arbeidsgiverpolitikk og ledelse

Generelt er det en kamp om arbeidskrafta og kommunene kan oppleve utfordringer med å rekruttere nok og rett kompetanse. Når kommunene ikke klarer å løse rekrutteringsproblemene settes det i verk tiltak som fører til høyere kostnader og mindre stabilitet i bemanningen, eksempelvis bruk av vikarbyråer. En konsekvens av rekrutteringsutfordringene er at kommunen ikke klarer å rekruttere kompetanse som kommunen er pålagt å ha og mangler kompetanse og kapasitet til å få utført nødvendige tjenester. Turnover og vakanse i viktige stillinger skjer med jevne mellomrom og kan gi konsekvenser i form av manglende kontinuitet og at taus kunnskap i organisasjonen forsvinner.

Osen kommune har utfordring med rekruttering, i likhet med andre kommuner, men har god dekning på sykepleierkompetanse og kommunelege. De ser at det er viktig å bygge omdømme for å tiltrekke seg søkere.

Kommunen har ikke psykolog-kompetanse men dette ser de på i Namsossamarbeidet, Hjemmetjenesten har samarbeid med sykehjemmet mht ressurser og skal prøve å få felles turnus for disse tjenestene.

Nyansatt kommunedirektør høst -23 er opptatt av at organisasjonen må bli mer robust og fleksibel og at det ikke kan være tette skott mellom sektorene. Osen må levere samme tjenester som større kommuner. Økonomien kan ikke sette stopper for å levere gode tjenester, må utnytte de tilgjengelige ressursene på riktig måte.

Kommunen mangler virksomhetsplan. De må få denne opp og gå for å klare å prioritere ressursene og har nå gjennomgang av rutiner på flere områder for å vite hva de har av ressurser. Kommunen har knappe personalressurser, noen driftsfunksjoner må legges om og flere må jobbe på flere områder. Kommunedirektør ivaretar funksjonen som sektorleder helse inntil videre. Parallelt må det jobbes med kulturen for endringsvillighet. Kommunedirektør har allerede omfordelt noen oppgaver for å få områder dekket.